

Zaproszenie do zeszytu pisma „Polonistyka. Innowacje” pt.

„Nieobecni nie mają racji? Kultura żydowska i Żydzi w edukacji polonistycznej”

Problematyka żydowska - od różnych form życia żydowskiego począwszy, aż po Zagładę i odradzanie się tego życia po wojnie - w edukacji szkolnej w Polsce to rzecz dla uczniów i nauczycieli nierzadko męcząca i niebezpieczna. Obarczona jest niemal zawsze czymś krytycznym spojrzeniem i oceną, z którą trudno dyskutować. Bo jak poruszać się w czymś, co pozbawione jest wsparcia najbardziej aktualnych badań naukowych, których wyniki tak często są pomijane lub kwestionowane czy też rozmywane? W przestrzeni wielkiego tabu, będącego narzędziem polityki wąskiej, lecz silnej, gdyż - jak antysemityzm - zakorzenionej jeszcze w dawnych epokach? W dziedzinie niemal powszechnej ignorancji, bo kto „się zna” nawet nie na jednej, ale wielu kulturach żydowskich, jakie rozwijały się na tym samym terenie? W przestrzeni społecznej świadomości, co i rusz popadającej w regres, gdy nie można poradzić sobie choćby z tym jednym ogólnym zagadnieniem: dzieje Żydów w Polsce to historia odrębna czy historia polska? Gdy, nie uczeni patrzenia na świat z istotnie różnych perspektyw, czyli z takich, które związane są z konkretnym odmiennym doświadczeniem indywidualnym i społecznym, mamy problem z dopuszczeniem do głosu żydowskiego punktu widzenia i natychmiast, zwłaszcza w niektórych mniej pięknych miejscach, przykrywamy go polskim?

Problematyka żydowska w podstawach programowych języka polskiego jest dziś niemal nieobecna. Lektury wprost z nią związane w ostatnich latach zostały ograniczone do nieznaczącego minimum. Fakt ten oddaje aktualną tendencję do wycofywania się w szkolnej edukacji z tej tematyki, często dziś widzianej fałszywie w sferze osobniczej „wrażliwości” oraz sąsiadującej z niesłabnącym od lat i intensyfikującym się w społeczeństwie od czasu do czasu antysemityzmem. Jednocześnie jednak mamy możliwość sięgania po nowe, krytyczne ujęcia kwestii żydowskich, od publikacji poświęconych „Kamieniom na szaniec”, opowiadaniom Nałkowskiej czy Borowskiego, aż po rozbudowującą się myśl Zagłady środowiskowej. Rozumiemy też lepiej niż kiedykolwiek, że świat polski i świat żydowski pozostają oddzielone murem obojętności i stereotypu, a antysemityzm jest jeszcze jedną odmianą rasizmu, o którym jako o rzeczywistości systemowej, opartej na eliminacyjnej nienawiści, również wiemy o wiele więcej niż wcześniej. Te kwestie proponujemy wypełnić refleksją zorganizowaną wedle porządku, jaki wyznaczają: RE-INTERPRETACJE (czyli ponowne odczytania klasycznych dla żydowskiej tematyki pozycji literackich), DO-INTERPRETACJE (czyli odczytania uzupełnione, urzeczelnione, „wybarwione” — śmiało doprowadzone do swojej interpretacyjnej pełni), RECENZJE książek opublikowanych w ostatnich latach, poświęconych dydaktyce polonistycznej w omawianym tu zakresie. Ponadto proponujemy spojrzenie na programy edukacyjne realizowane przez szkoły, które uczenie o kulturze żydowskiej obrały sobie za istotny cel. Chcemy też wspomnieć o świeckiej edukacji żydowskiej okresu przedwojennego jako o interesującym źródle idei i pomysłów edukacyjnych – dla nas, tu i teraz.

- **Sugestie tematyczne – kręgi problemowe**
 - Tematyka żydowska wobec rasizmu, antysemityzmu, kategorii "żydowskiego punktu widzenia" („żydowskich okularów”),
 - Religia i obyczajowość, prze(d)sądy, stereotypy, uprzedzenia, ignorancja i alibi
 - Żydowski bohater, żydowski świat – w historii literatury polskiej, w literaturze dokumentu osobistego, w literaturze dziecięcej i młodzieżowej,
 - Nowe teorie Zagłady

- **RE-INTERPRETACJE / obecni i nie:**
[przykłady]
 - *krytyczne odczytania Nałkowskiej, Borowskiego, Różewicza, Broniewskiego, Tuwima, Miłosza, Krall, Ficowskiego, Andrzejewskiego
 - *"Lalka" Prusa - o antysemityzmie w powieści i kłopotach Żydów z autoidentyfikacją + pogrom warszawski
 - *"Nie-Boska komedia" Krasińskiego - antysemityzm
 - *"W pustyni i w puszczy" Sienkiewicza - rasizm (?)

- **DO-INTERPRETACJE /nie(do)obecności**
[przykłady]
 - *twórczość autorów/ek izraelskich
 - *Zuzanna Ginczanka jako propozycja włączenia do spisu lektur, a na pewno zabrania na lekcję polskiego
 - *Ludwig Hering
 - *Ida Fink
 - *Irit Amiel
 - *Brak literatury jidysz - tylko Perec i Ringelblum w 100-letniej historii BN

- **CO już ISTNIEJE**
 - *gdzie nauczyciele mogą znaleźć przydatne kursy tematyczne?
 - *działy edukacyjne ŻIH-u
 - *działy edukacyjne POLIN
 - *organizacje pozarządowe
 - *dział edukacyjny Bramy Grodzkiej – Teatru NN
 - *półka książek polecanych / numery tematyczne czasopism / rozdziały w podręcznikach

Prosimy o **zglaszanie propozycji artykułów** pod adres eadem@amu.edu.pl lub/i a.patalas@fde.org.pl do **30 września 2020 r.** Na artykuły natomiast będziemy oczekiwać **do 30 stycznia 2021 r.**

Redaktor naczelna PI

Maria Kwiatkowska-Ratajczak

Redaktorki numeru

Agata Patalas

Katarzyna Kuczyńska-Koschany